

Liberalismus: trhy a interdependence

Petr Ocelík

MEB401 Teorie bezpečnosti a metodologie / MEB427 Bezpečnost: teorie a koncepty

13. října 2016

Osnova

- Liberalismus v MVZ
- Liberalismus: aktérství a struktura
- Komplexní interdependence

Liberalismus v MVZ

- Mezinárodní systém (MS) je **anarchicky organizován**.
- **Ale: efekty anarchického uspořádání jsou moderovány institucemi a interdependencí.**
- MS se sestává z **národních států a nestátních aktérů** jako jsou firmy a NGOs.
- **Konflikt není inherentním znakem MS.**
- **Domácí úroveň** je důležitá pro vysvětlení zahraniční a mezinárodní politiky (“bottom-up” perspektiva).

Vliv ekonomické teorie

- Liberální tradice MVZ výrazně ovlivněna ekonomickým myšlením.
- **Neoklasická ekonomie:**
 - Tržní mechanismus
- **Neoinstitucionální ekonomie:**
 - Institucionální kontext fungování trhů (např. transakční náklady)
 - Přímý vliv na neoliberální institucionalismus (Keohane & Nye)

Aktérství

- **Aktérství:** koncept sociálního aktéra.
 - Aktér: entita, která je schopna činit rozhodnutí
- Liberalismus má spíš **optimistický pohled** na aktérství.
- Dva proudy:
 - **Klasický liberalismus:** předpoklad harmonie zájmů
 - **Neo-varianty liberalismu:** teorie racionální volby, kde aktéři maximalizují vlastní užitek

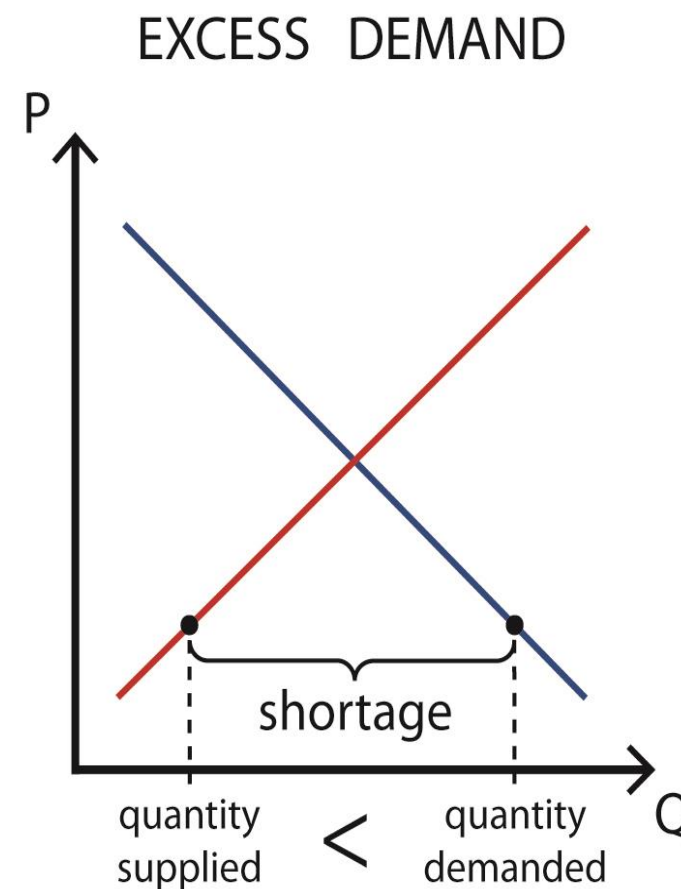
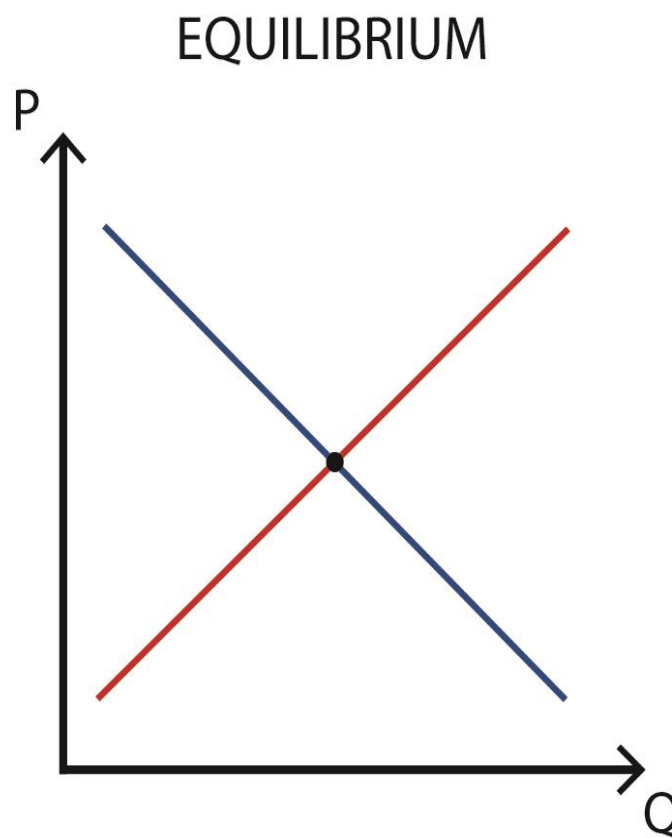
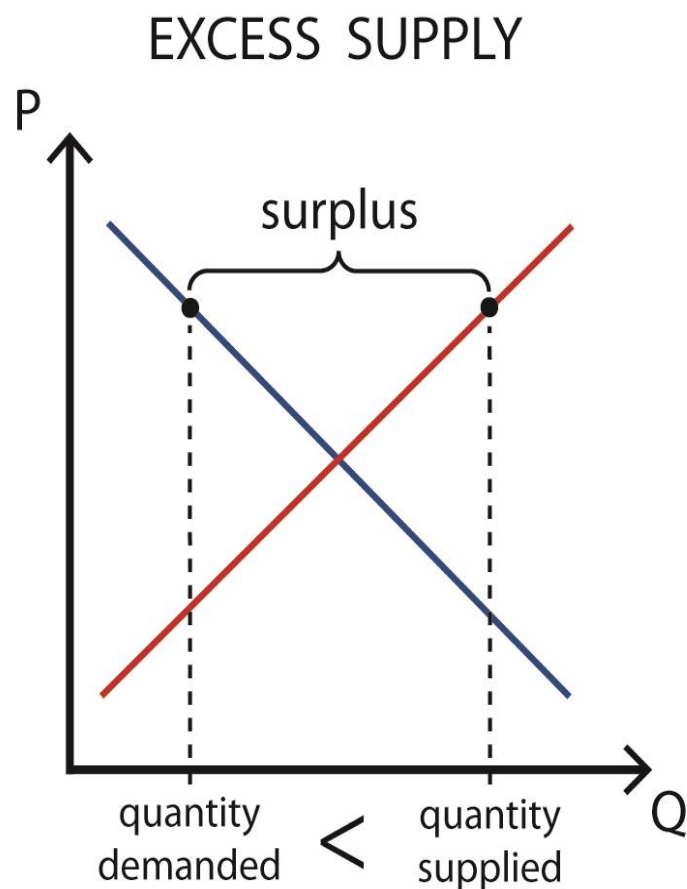
Aktérství: metodologický individualismus

- Neo-varianty liberalismu jsou založeny na **metodologickém individualismu (MI)**.
- MI předpokládá, že (makro)**struktury jsou výsledkem interakcí aktérů**; zdůrazňuje proto **individuální úroveň** vysvětlení.
- → Vznik komplexních fenoménů, jako je segregace nebo válka, může být vysvětlen prostřednictvím interakcí aktérů.

Struktura: trh

- **Struktura:** kontext, který umožňuje a/nebo omezuje jednání aktérů.
- **Neoklasická ekonomie:** tržní mechanismus.
 - Agregace zájmů aktérů
 - Efektivní distribuce jejich zdrojů
 - Poskytování informací

Nabídky / poptávka

Struktura: komplexní interdependence

- **Neoliberální institucionalismus:** mezinárodní prostředí - komplex institucí a interdependencí.
- **Komplexní interdependence:**
 - **Oslabený státo-centrismus:** trans/-nacionální a -vládní vztahy
 - Hranice mezi **mezinárodním/domácím** i „**high/low politics**“ erodují
 - Chování států je ovlivněno **mezinárodními režimy** a **interdependencí**

Struktura: mezinárodní režim

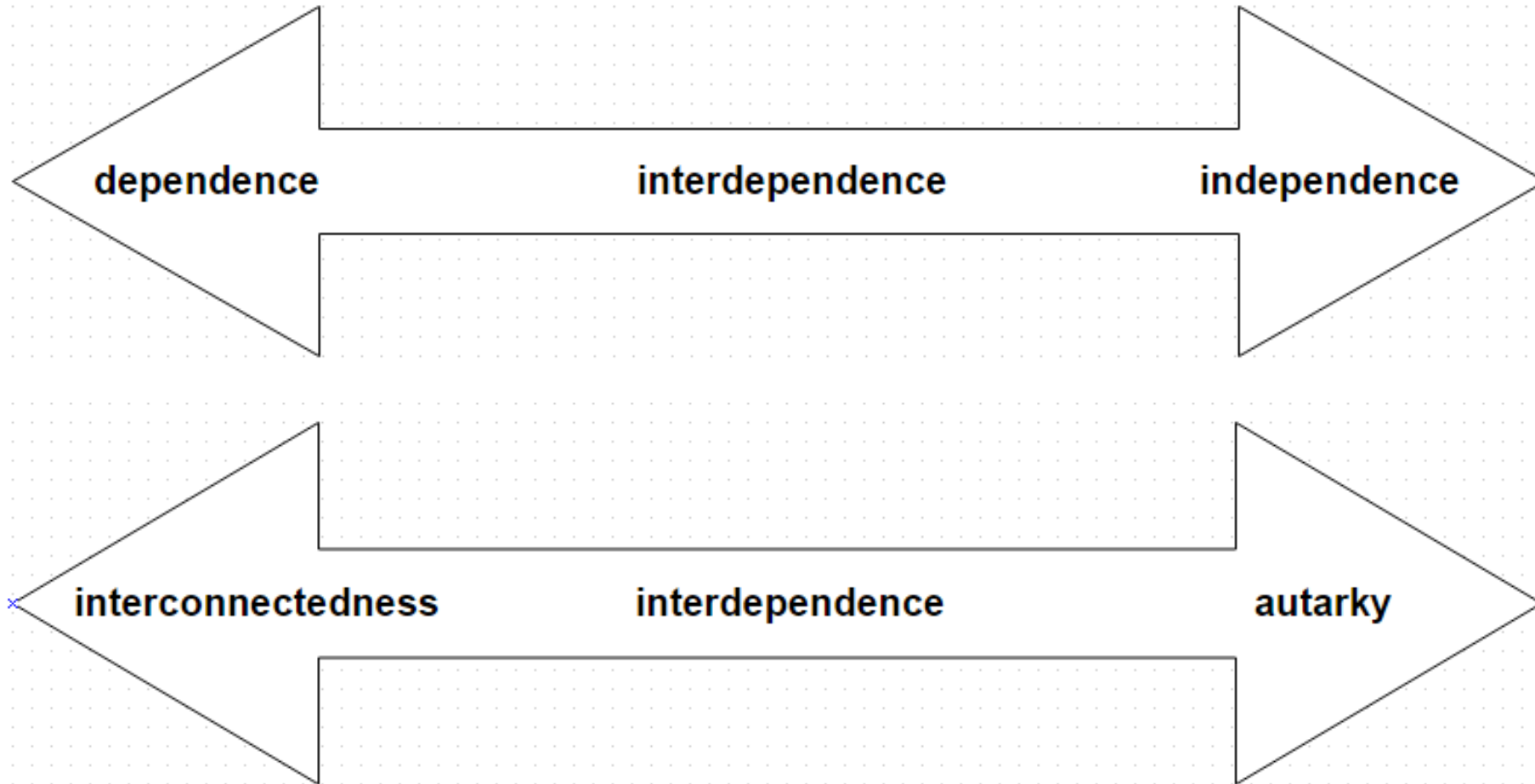
- **Mezinárodní režim:** záměrně vytvořená instituce ustavující určité normy a principy, na jejichž základě očekávání zúčastněných v určité tematické oblasti konvergují.
- Režimy jsou často “doplňovány” **mezinárodními organizacemi**.
- Mezinárodní režimy mohou mít **(semi)autonomní status**.
- **Funkce režimů (Keohane 1982):**
 - Konvergence očekávání
 - Snižování nejistoty
 - Snižování transakčních nákladů

Struktura: interdependence

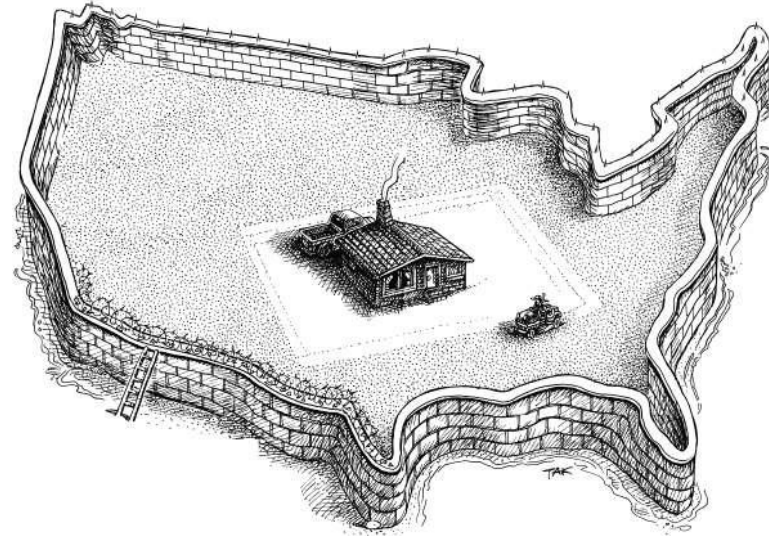
The boat was leaky, the sea heavy, and the shore a long way off. It took all the efforts of the one man to row, and of the other to bail. If either had ceased both would have drowned. At one point the rower threatened the bailer that if he did not bail with more energy he would throw him overboard; to which the bailer made the obvious reply that, if he did, he would certainly drown also. And as the rower was really dependent upon the bailer, neither could use force against the other.

Norman Angell, *The Great Illusion* 1910

Struktura: interdependence

Struktura: interdependence

(inter)dependence vs. (inter)dependency

- **(inter)dependence** ~ (vzájemný) bilaterální vztah.
 - Např.: importní dependence, bezpečnostní dependence, kapitálová dependence
 - → tematicky specifické vztahy
- **dependency** ~ strukturálně definovaný vztah.
 - Komplexní vzorec vztahů mezi centrem a (semi)periferií, který udržuje podvyvinutost periferie.

Struktura: interdependence

- **Interdependence:** vztah vzájemné, zpravidla asymetrické, závislosti, která při přerušení přináší významné náklady a omezení oběma stranám.

Source: Jim Morin, *The Miami Herald*,
King Features Syndicate, 1989

→ Není možné a priori určit, zda náklady převáží zisky a naopak.

→ “**Strategické komodity**” neexistují;

důležitost komodit je odvislá od kalkulace **zisků a nákladů**.

Interdependence: citlivost (sensitivity)

- **Citlivost:** daná (ne)schopností snížit vnějškově způsobené náklady **před (či bez) přijetím adaptačních opatření.**

(1) Jako vysoké jsou tyto náklady?

(2) Jak rychle se tyto náklady projevují?

- Co by mohly být příklady regulačních či polických opatření namířených na snížení citlivosti?

Interdependence: citlivost (sensitivity)

- **Citlivost:** daná (ne)schopností snížit vnějškově způsobené náklady **před (či bez) přijetím adaptačních opatření.**
 - (1) Jako vysoké jsou tyto náklady?
 - (2) Jak rychle se tyto náklady projevují?
- **Např.:** využití skladovacích kapacit, spotové obchodování, aktivace diverzifikačních kontraktů apod.

Interdependence: citlivost (sensitivity)

Interdependence: zranitelnost (vulnerability)

- **Zranitelnost:** daná (ne)schopností snížit vnějškově způsobené náklady **po přijetí adaptačních opatření (AO).**

(1) Jak vysoké jsou tyto náklady po přijetí AO?

(2) Jak rychle se náklady po přijetí AO snižují?

- Co by mohly být příklady regulačních či polických opatření namířených na snížení zranitelnosti?

Interdependence: zranitelnost (vulnerability)

- **Zranitelnost:** daná (ne)schopností snížit vnějškově způsobené náklady **po přijetí adaptačních opatření (AO).**

(1) Jako vysoké jsou tyto náklady po přijetí AO?

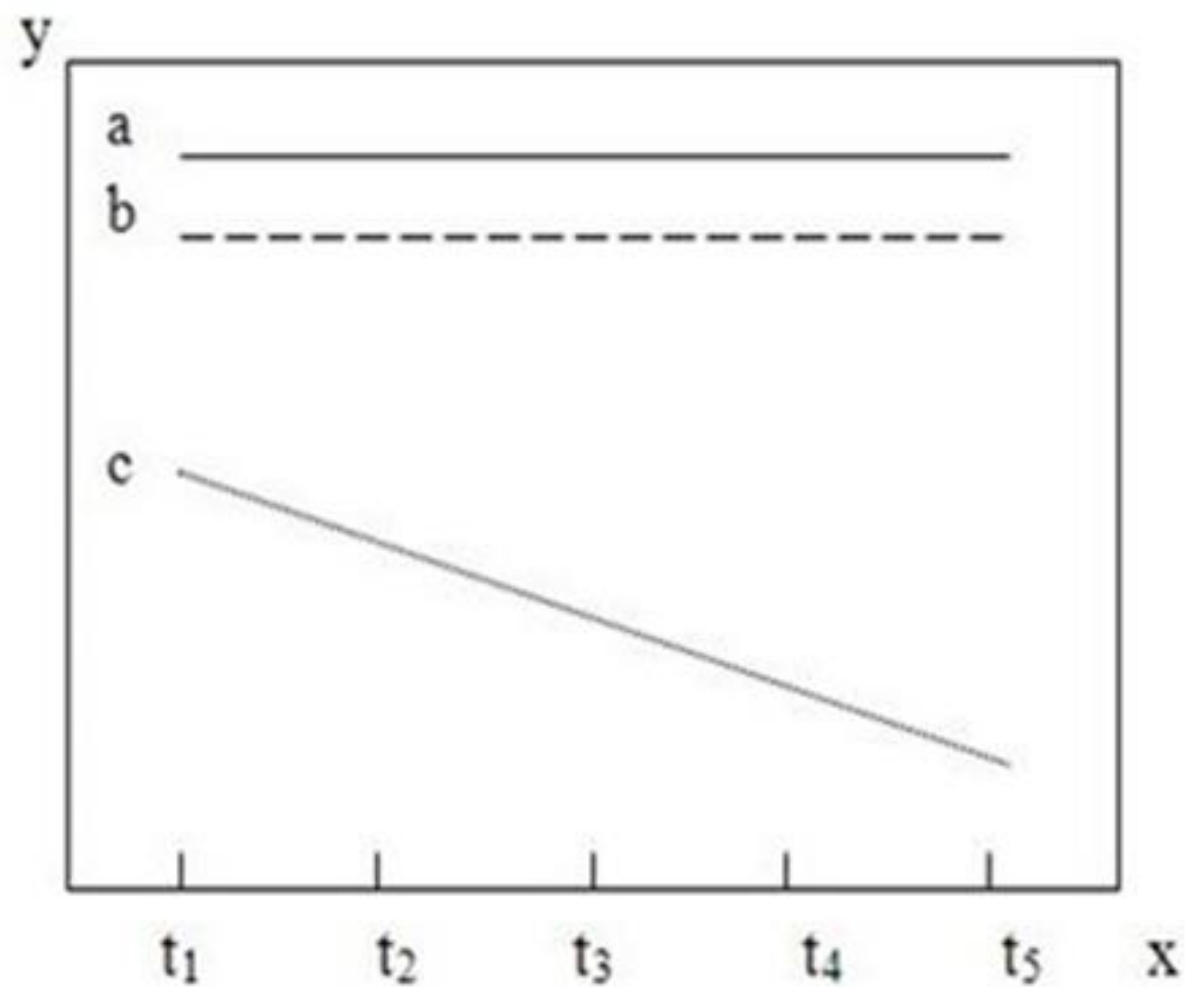
(2) Jak rychle se náklady po přijetí AO snižují?

- **Např.:** omezení energetické spotřeby, investice do diverzifikace a alternativních zdrojů energie, restrukturalizace ekonomiky apod.

Interdependence: zranitelnost (vulnerability)

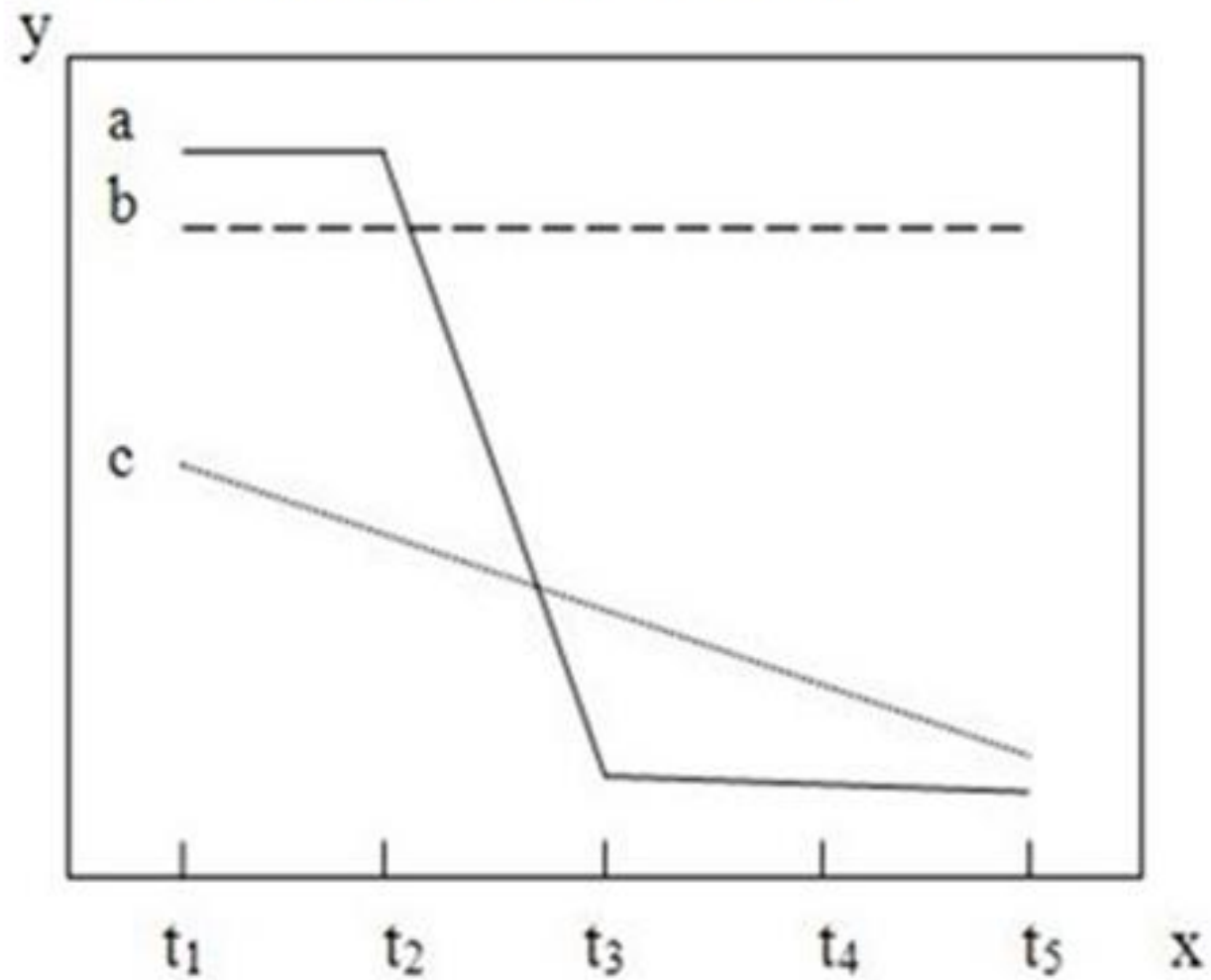
Change of sensitivity over time

x: time axis

y: externally imposed additional costs

Change of vulnerability over time

x: time axis

y: externally imposed additional costs